



Türk Dili II

3. Hafta

Bilimsel Araştırma Süreci ve Kaynak Gösterme



BAŞLAT

Dersin Hedefi



- Bilimsel araştırma süreci hakkında bilgi vermek
- Bilimsel metinlerin evrensel niteliklerini tanıtmak
- Kaynak gösterme yöntemlerini açıklamak
- Kaynakça bölümünün genel özelliklerini sunmak



İçindekiler



İÇİNDEKİLER

Kısaca işleyeceğimiz konular şöyle:

- Bilimsel Araştırma Süreci
- Bilimsel Araştırma Sürecinin Aşamaları
- Bilimsel Metinlerin Nitelikleri
- Kaynak Gösterme Yöntemleri
- Kaynakça (Bibliyografya)

Bilimsel Araştırma Süreci



Araştırma, belirli problemleri çözmek için ihtiyaç duyulan bilginin **sistematiik olarak** tasarlanması, derlenmesi, hazırlanması, yorumlanması ve sunulması olarak düşünülebilir.

01

Sistemlidir:

02

Çünkü; belirli adımlar sırayla takip edilir...

03

ve her aşamada denetlenir.



Bilimsel Araştırma Sürecinin Aşamaları



Bilimsel araştırma sürecinin aşamaları

11

Araştırma raporunun yazılması ve sunulması

01

Araştırma sorusunun seçilmesi ve sınırlanması

10

Yorumlama ve genelleme

02

Literatür araştırması

09

Hipotezleri test etme

03

Hipotez geliştirme

08

Elde edilen verilerin analizi

04

Araştırma planının yapılması

07

Verileri toplama

06

Deneme çalışması (kabataslak)

05

Örnekleme stratejisi

Bilimsel Metinlerin Nitelikleri



Bilimsel metin, bilimsel bir araştırmanın genel kurallar dâhilinde yazıya dökülmüş hâlidir. Bilimsel bir araştırma yapmak ve bunu uygun biçimde yazmak, **ayrıntılı bir hazırlık ve özen gerektiren ciddi bir iş**tir. Bilimsel araştırma sürecinde dikkatle izlenmesi gereken aşamalar, bilimsel metnin biçim ve içeriğinin düzenlenmesinde de geçerlidir. Birbirini izlemesi gereken adımları, hem araştırma sürecinde hem de yazma aşamasında atlamamaya dikkat etmek gerekir. Bilimsel araştırma süreci; araştırmanın konusu, amacı, yöntemi, sonuçlarının yazılı olarak sunulmasıyla tamamlanır.



Bilimsel Metinlerin Evrensel Özellikleri I



Bilimsel metinlerin evrensel özellikleri ve dikkat edilmesi gereken noktalardan bazıları şunlardır:

- Bilimsel metinlerde evrensel **etik kurallara uyulması**, intihal(aşırma) yapılmaması son derece önemlidir. Bu nedenle bilimsel metinlerde yararlanılan kaynakların yazıya aktarılmasında kullanılan kaynak gösterme yöntemlerini iyi bilmek ve uygulamak gerekir.
- Bilimsel metinde **açıklık esastır**. Anlatılmak istenilenler açık, yalın, anlaşılır ve iyi düzenlenmiş olmalıdır.
- Gündelik konuşma dilinden farklı, **akademik bir dil** kullanılır.
- Bilimsel metinler bilgi ve bulguların gelişigüzel sıralanması değildir; belli bir **sisteme ve planlamaya** dayanırlar.
- Bilimsel metinlerin içeriği doğru, eldeki verilerle kanıtlanabilir, **tutarlı, özgün ve spesifik** olmalıdır.
- Bilimsel metinlerin içerik, biçimsel düzenleme ve anlatımla ilgili bağlı olduğu kurallar diğer türlere, özellikle de edebî/kurmaca türlere göre çok daha **katıdır**.



Bilimsel Metinlerin Evrensel Özellikleri II



Bilimsel metinlerin evrensel özellikleri ve dikkat edilmesi gereken noktalardan bazıları şunlardır: (devam)

- Bilimsel metinlerde biçimsel düzenleme Özet, Giriş, Tartışma, Sonuç, Kaynakça gibi her biri farklı, belirli işlevlere sahip bölümlerden oluşur.
- **Özet bölümü** araştırmanın bir bütün olarak kısaca tanıtıldığı bölümdür.
- **Giriş bölümünde** araştırmanın amacı, kapsamı, izlenecek yöntem ve konuyla ilgili literatür belirtilir. Devam eden bölümlerde, Giriş bölümünde ortaya konulan hedefler doğrultusunda araştırmanın dayandığı tez ayrıntılarıyla tartışılır.
- **Sonuç bölümünde** ise elde edilen bütün sonuçlar, yazarın yorumlarıyla birlikte ortaya konur.
- **Kaynakça (Bibliyografya) bölümünde** araştırmada yararlanılan, gönderme yapılan bütün kaynakların listesi belli bir düzen içinde (örneğin alfabetik olarak ya da atıf sırasına göre) sıralanır.



Kaynak Gösterme Yöntemleri I



Bilimsel metinlerde yararlanılan kaynaklardan yapılan doğrudan alıntılar ile dolaylı aktarımlar uluslararası standartlara bağlı kaynak gösterme yöntemlerine göre düzenlenir. Bu yöntemler farklı uzmanlık alanları için değişiklik gösterebilir. Örneğin

- **APA:** Amerikan Psikoloji Birliği (**American Psychological Association**) psikoloji, eğitim ve sosyal bilimler alanında;
- **MLA:** Modern Dil Birliği (**Modern Language Association**) edebiyat, sanat, dil ve tarih alanlarında;
- **APSA:** Amerikan Politik Bilimler Birliği (**American Political Science Association**) ekonomik, politik ve sosyopolitik bilimler alanında tercih edilen kaynak gösterme yöntemlerinden bazılarıdır.

Bu yöntemlerin hepsinin altında yatan ortak nokta bilimsel metinlerde açıklığın, anlaşılabilirliğin, düzenin ve akademik etiğin gözetilmesi; farklı bilim dallarına uygun pratik sunumun sağlanmasıdır.



Kaynak Gösterme Yöntemleri II



- Bilimsel metinlerde hangi düşüncelerin metnin yazarına, hangi düşüncelerin ise yararlanılan kaynaklardaki yazarlara ait olduğu açık biçimde ortaya konulmalı, herhangi bir belirsizliğe izin verilmemelidir. Yapılan **doğrudan alıntılar** tırnak işareti içinde belirtilmeli ve kaynağa dair bilgi, alıntının bittiği yerde, araya başka kişilerin ya da yazarın sözleri karıştırılmadan verilmelidir. Aksi hâlde doğrudan **intihal (çalıntı)** niyeti olmasa bile ortaya çıkan durum akademik etiğe aykırıdır.
- Metin içinde alıntı yaparken kaynak bilgileri **dipnot olarak** ya da alıntının hemen ardından **parantez içinde** verilebilmektedir.



Dipnot İçin Örnek I



Tanpınar, "Tanzimattan beri yetişenlerin çoğunda hemen her hareket, gürültülü ve sessiz bir istifa, bir nevi tövbekârlık, kendi kendini inkârla sona erer. Yahut şahsiyet tam bir dargınlık içinde yeni ve kısır bir şüphede kendisini tüketir. Fikret ve Cenab'ın akıbetleri buna örnektir." ¹⁸

18 Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yaşadığım Gibi* (İstanbul: Dergâh, 1996), 39.

Dipnot gösteriminde yazarın önce adı, sonra soyadı verilir. Yazı başlığı ve kitabın adından sonra, diğer yayım bilgileri ve sayfa numarası yer alır. Sayfa numarası birden fazlaysa sayfa numaraları arasına kısa çizgi konur. Eğer gönderme yapılan metin bir kitap değil, makale ise makale adı tırnak içinde verilir. Makalenin yayımlandığı derginin adı, sayısı, yılı, yazının yer aldığı sayfa aralıkları sırayla sunulur.

Orhan Koçak, "Kaptırılmış İdeal: *Mal ve Siyah* Üzerine Psikanalitik Bir Deneme", *Toplum Bilim* 70 (1996), 94-152.

Dipnot İçin Örnek II



- Dipnotta bir kez bilgileri verilen bir kaynaktan tekrar söz edildiğinde tüm bilgilerin yeniden verilmesine gerek yoktur. Yazarın soyadı ile yararlanılan ilgili sayfanın numarasının belirtilmesi yeterlidir. Aynı soyada sahip yazarlar olması durumunda ise ön adın yazılmasında yarar vardır. Ayrıca aynı yazarın birden fazla metnini kaynak gösterirken karışıklık yaşanmaması için yazarın soyadından sonra ilgili metnin başlığı/adı yazılabilir.
- Eğer dipnotta gösterilen bir kaynaktan sonra araya yeni bir kaynak girmiyorsa, "a.g.e." (adı geçen eser), "a.g.y." (adı geçen yapıt), "a.g.m." (adı geçen makale) gibi kısaltmalar ve sayfa numarası yazılabilir.

ÖRNEK

Orhan Koçak, "Kaptınlmış İdeal: *Mai ve Siyah* Üzerine Psikanalitik Bir Deneme", *Toplum Bilim* 70 (1996), 94-152.
Koçak, s. 94-152 (Tekrar söz ederken araya başka kaynaklar girmişse ön adla birlikte.)
a.g.e., s. 94-152 (Araya başka kaynak bilgisi girmeden aynı kaynaktan söz ediliyorsa.)

- Dipnotlarda karşılaşılabileceğiniz Latince "**ibid**" kısaltması da "aynı yerde" anlamına gelir.
- Yine Latince kısaltma **Loc. Cit.**, "yukarıda belirtilen yer" anlamında kullanılır.

Kaynak Göstermek I



Kaynak bilgilerini dipnotla göstermek dışında bilgilerin, yapılan alıntının hemen ardından paragraf içinde kısaca verilmesi de mümkündür.

Örnekler:

- "Garp edebiyatı"ndan yapılan "geniş devşirme"ler aracılığıyla "Servet-i Fünun romanı ve hikâyeciliğini hazırladığı" (Levend, 1934: 93-94) ileri sürülen bu dönemde ...
- *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* adlı kitabında, "gerçekçiliği bazıları daha çok yöntem bakımından benimsemiştir, bazıları ise konu bakımından" (36) diyen Berna Moran, "gerçekçilik" kavramının farklı anlamlarına dikkat çeker. (Cümlede yazarın adı, soyadı ve kitabın adı geçtiği için parantez içinde yalnızca sayfa numarası belirtilmiştir.)



Kaynak Göstermek II



Örnekler: (devam)

- Dipnot yönteminden farklı olarak bu biçimde, kaynakların bütün bilgileri verilmez, ancak tam künye Kaynakça bölümünde sunulmalıdır.
- Bu yöntemde parantez içinde verilen farklı bilgilere göre APA ya da MLA sistemlerinden biri kullanılabilir. APA sisteminde parantez içinde yazarın soyadı, kaynağın yayım tarihi ve alıntının sayfa numarası verilirken, MLA sisteminde yazarın soyadı ve sayfa numarası esas alınır.
- APA ve MLA sistemleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için www.apastyle.org ile www.mla.org sitelerine bakılabilir.



Kaynakça (Bibliyografya) I



- Metin içinde alıntı ya da gönderme yapılan bütün kaynaklar hangi kaynak gösterme yöntemi kullanılırsa kullanılsın Kaynakça'da **eksiksiz olarak yer almalıdır**. Metin içinde adı geçmeyen, kullanılmayan hiçbir kaynak Kaynakça'da **sunulmamalıdır**.
- Kaynaklar, Kaynakça'da sıralanırken izlenen yönetime göre bilgilerin veriliş sırasında farklılıklar olabilir. Ancak bu farklara karşın değişmeyen ortaklık, kaynağın yazarı/yazarları ya da kaynağı yayıma hazırlayanların/derleyenlerin adları ve soyadlarının; yapının adının/başlığının, yayımlandığı yer, yayınevi ve yayım tarihinin, varsa cilt numarasının, kaçınıcı baskı olduğunun, süreli yayın ise yayının sayısının, cildinin, döneminin açıkça ve mümkün olduğunca eksiksiz belirtilmesi gerekliliğidir. Kaynakça listesi genellikle yazarların soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanır.



Kaynakça (Bibliyografya) II



Örnekler:

- Watt, Ian. 2002. "Gerçekçilik ve Romansal Biçim."
Ian Watt ve Roland Barthes, haz.,
Roman ve Gerçek Etkisi. Mehmet Sert, çev.
İstanbul: Don Kişot Yayınları, 7-60.
- Yararlanılan makalenin yazarının soyadı ve adı,
makalenin yer aldığı kitabın yayımlandığı yıl,
makalenin başlığı (tırnak içinde), kitabı yayıma
hazırlayanların adları, makalenin yer aldığı kitabın adı
(italik olarak), kitabın çevirmeni, kitabın yayımlandığı
yer, yayımlayan yayınevi ve makalenin bulunduğu sayfa
aralıkları.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Sodom ve Gomore.
Yay. Haz. Atilla Özkırımlı. İstanbul: İletişim Yayınları,
1984. İlk baskı 1928.



Kaynakça (Bibliyografya) III



Elektronik ortamdaki kaynakların gösterilişi:

Yararlanılan kaynaklar **internetten erişilen kaynaklarsa**,

- Kaynakça bölümünde gösterilirken
 - yazar soyadı, adı,
 - belgenin tarihi,
 - belgenin başlığı,
 - belgenin yayınlandığı internet sayfasının adresi ve
 - sayfaya erişim tarihinin yazılması gerekir.



WWW.

Konularla İlgili Kaynaklar



- Özdemir, Emin. *Sözlü - Yazılı Anlatım Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986.
- www.apastyle.org
- www.mla.org



